

ARBETSLINJEN DEL 2: PER SCHLINGMANN SKAPADE DEN "NYA" ARBETSLINJEN

Han har kallats "svensk politikens största pr-gen". Det tycker han är smickrande. Per Schlingmann låg bakom Moderaternas upphöjande av arbetslinjen till konfessionell dogm inför valet 2006. Men i framtidens ekonomi får vi skapa våra jobb själva, tror han.

"Den som kan arbeta ska arbeta"

Arbetsmarknadsfrågorna avgjorde valet 2006, då den borgerliga alliansen tog över regeringsmakten. I valrörelsen hade Moderaterna satt agendan med sin nylansering av arbetslinjen. En SCB-studie bekräftar strategins betydelse. Profilmässigt var Moderaterna mer kända bland väljarna än någonsin tidigare. Sysselsättningen var den fråga som avgjorde partivalet för flest väljare, 35 procent, jämfört med sju procent i föregående val.

Efter regeringsskiftet inleddes en rad förändringar i trygghetssystemen utifrån devisen det-ska-lönasig-att-arbeta.

Per Schlingmann, Moderaternas dåvarande kommunikationschef, var mannen bakom partiets förvandling till "Det nya arbetarpartiet".

Berätta hur tankarna gick inför valet 2006?

– Utgångspunkten var egentligen samhällsproblemet utanförskap och vi ställde upp ett valalternativ mellan två verklighetsbilder. Göran Persson talade enbart om den öppna arbetslösheten, ett trixande med statistiken. Men med utanförskapet etablerade vi ett alternativt sätt att betrakta utmaningen, som mycket bredare: alla i arbetsför ålder som inte arbetar.

– Människors förhållningssätt till politik börjar alltid i en verklighetsbeskrivning. Utifrån det uppstod alternativen: arbetslinjen, att det ska löna sig att arbeta, eller bidragslinjen. Det gjorde att vi sedan kunde aspirera på att vara ett arbetarparti. Hela ked-

"Man måste själv se till att skapa ett värde på sin förmåga."

PER SCHLINGMANN

jan visade sig vara viktig. **Var det inte samtidigt ett retoriskt grepp att...**

– Nej, det var en högst substantiell förändring, en nysamhällsanalys, och utifrån den förändrades politikens innehåll. Ny struktur på skattesänkningar, ny struktur i a-kassan och så vidare.

– I arbetslinjen finns också en väldigt stark moralisk dimension – den som kan arbeta ska arbeta.

2010 blev Per Schlingmann statsminister Reinholdts statssekreterare med ansvar för kommunikation, en roll somliga kallade "propagandaminister". När han två år senare, i december 2012, plötsligt lämnade sitt uppdrag chockades många anhängare.

"VA?! Det får inte vara sant?!", twitterade moderaten Oliver Rosengren, numera ordförande i Nämden för Arbete och Velfärd i Växjö.

Någon liknade förlusten av Schlingmann vid att Paulus lämnade lärjungeskaran och att halva nya testamentet stryks (en talande metafor, även om Paulus inte var en av Jesus tolv lärjungar).

I augusti samma år hade Per Schlingmann skrivit på DN Debatt: "Det är arbetslinjen som kommer att säkra välfärden och det trygghetssystem som i förlängningen garanterar individen oberoende".

I samma tidning den 11 maj i år deklarerar han oväntat att "Arbetslinjen är död".

Det låter som en total omvärdering...

– Det var en skarp rubrik-sättare.

Per Schlingmann, som då var Moderaternas kommunikationschef, presenterar partiets valaffischer 2006. Bilderna få stöd för sin arbetsmarknadspolitik.

Men vad är det för omvärdering du gjort?

– Hela arbetslinjen och visionen om full sysselsättning har byggts på en samhällsbild där det finns stora företag, en offentlig sektor. Jag tror att jobbmaskinernas tid är förbi. Man måste rikta blicken framåt och våga ta in de samhällsförändringar som sker på grund av teknologisk utveckling, automatisering, urbanisering och globalisering. Det skapar fantastiska förutsättningar men är samtidigt en tydlig överföring av ansvaret till individen. Vi är på väg mot en ekonomi där människor i mycket högre grad själva får skapa sina egna jobb.

Vad har politiken för roll i detta då?

– Politiken måste ge människor kraft och förmåga att kunna agera i en

värld där kraven på den enskilde ökar. Globaliseringen gör att vi får mer behov av internationellt beslutsfattande. Det blir svårt för nationalstater att ha väldigt avvikande beskattningsnivåer.

– Men det kortsiktiga svaret, här och nu i Sverige, är att bejaka utbyggnaden av en privat tjänstesektor. Man måste se till att priset på arbete är lågt, och att priset på konsumtion av prylar är högt. **Och lönearbetet kommer inte längre vara grunden för samhället?**

– Grunden är en ekonomi som genererar välstånd genom att vi har företag som förmår erbjuda saker som andra är beredda att betala för. Jag har inte hört det formuleras så tidigare men om man säger att lönearbetet är grunden för

samhället, att någon annan är arbetsgivare, så tror jag att man måste ompröva det. Du satte fingret på något.

Om de 370 000 som i dag är arbetslösa hade haft den entreprenörsanda du talar om hade de kanske inte ingått i statistiken?

– Det är du som säger det. Alla dessa 370 000 är människor av kött och blod med egna förmågor. Hur kan man se till att deras förmågor tas till vara? Vi har levt i ett samhälle där någon annan ska se och ta tillvara den här förmågan. Man måste själv se till att skapa ett värde på sin förmåga och bejaka det entreprenöriella.

Men hur ser du på Arbetsförmedlingens uppdrag?

– Arbetsförmedlingen är bara ett instrument. I grunden handlar det om skatter

6. Med en ny problembeskrivning, en ny innebörd i ordet arbetslinjen och lanseringen av sig själva som ett arbetarparti lyckades Moder-

FOTO: KRISTER LARSSON

och socialförsäkringssystemet. Utmaningen för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, två gigantiska myndigheter, är att handskas med människor. Jag håller fast vid utgångspunkten att det ska löna sig att arbeta, ett incitament, men det måste också finnas krockkuddar.

Kan man fortsätta på den inslagna linjen med allt tuffare villkor för de arbetslösa?

– Det som den borgerliga regeringen gjorde, framförallt 2006 och 2010, var att justera en situation som närmast var ohållbar. Om man jobbade deltid och gick upp i heltid var det ingen förändring i och med att bostadsbidrag trappades av och så där. Jag tror att det var helt rätt och nödvändigt. Det var en kombination av att sänka skatten för låg- och medel-

inkomsttagare men också strama åt socialförsäkringen.

I dag kan du väl inte säga att det inte lönar sig att arbeta?

– I dag är utmaningen mycket mer hur vi får fram nya jobb som man kan få utan erfarenhet. Samtidigt tror jag att det är väldigt riskabelt om man drar åt andra hållet och åter igen gör det mindre lönsamt att arbeta.

Tre fjärdedelar av de arbetslösa står utanför a-kassan. Har man 48 kronor om dagen, nog lönar det sig att ta ett jobb...

– Absolut. Tittar man framåt är jag dessutom övertygad om att allt fler kommer att jobba på arbetsplatser som saknar kollektivavtal. Om man når ett läge där allt färre omfattas av arbetslöshetsförsäkringen kommer nog frågan

om obligatorisk a-kassa att segla upp.

Förespråkar du lagstiftad minimilön, istället för dagens modell?

– Det finns ingen anledning att utesluta något. Men allt har för och nackdelar. Vi har byggt mycket av trygghetssystemet på partslösningar. Men med allt färre stora arbetsgivare i framtiden, då förändras också strukturen.

Varför hoppade du av politiken?

– Det var inte så att jag vantrivdes men jag hade varit inne i politiken i tio år och kände jag hade samma lösning på problemet idag som jag hade igår. Jag behövde hitta ny energi och bestämde mig för att inte gå till ett stort företag utan testa mina vingar själv.

Per Schlingmann driver en konsultfirma. Han be-

rättar att han gör bortåt hundra föreläsningar om året. Han ser sig själv som ett exempel på den entreprenöriella framtidsekonomin.

– Ja, i någon mening. Absolut.

BO STRÖBERG

Källor: "Arbetslinjen nödvändig för den svenska modellen". DN Debatt, den 16 augusti 2012

"Per Schlingmann: Arbetslinjen är död - leve arbetslusten", Dagens Nyheter den 11 maj 2015

"Därför vann Alliansen. En sammanfattning av några resultat från valundersökningen 2006", Statistiska centralbyrån 2009

Carina Paulsson har studerat synen på arbetslösheten i Växjö på 1800-talet. Här på biskopens ägor låg arbetsinrättningen där arbetslösa tvångsplacerades. FOTO: DAVID ELG

Arbetslinjen gällde redan på 1800-talet

På stadsodlingen i Växjö kan arbetslösa få sysselsättning. I mitten av 1800-talet låg det en arbetsinrättning här på biskopens ägor. Arbetsmarknadsåtgärderna har en lång historia i Växjö.

VÄXJÖ. Fas 3 och jobbgarantin. Arbetslinjen och Det ska löna sig att arbeta.

Det låter som nutida idéer. Det är de inte.

När Carina Paulsson skrev sin kandidatuppsats på Linnéuniversitet 2014, med titeln "Synen på arbetslösheten i Växjö stad under 1820–1860-talet", slog det henne hur många paralleller det finns till dagens arbetsmarknadspolitik.

– Det är mycket debatt kring arbetslinjen idag men samma tankar fanns redan på 1800-talet.

1845 öppnade Fattigvårdstyrelsen i Växjö en arbetsinrättning. Arbetslösa kunde dömas till tvångsarbete om myndigheterna ansåg att den var självförvårdad.

Villkoren för de intagna fattighjonerna var hårda. Den som ansågs "olydig" eller "trilskande" kunde drabbas av sanktioner i form av minskad matportion. De arbetslösa kunde nyttjas som billig arbetskraft av den privata sektorn. Den kommunala sysslomannen hade rätt att sätta dem i arbete hos någon annan person och hjonen var skyldiga att utföra det arbete de anvisades.

Lönerna på arbetsinrättningen låg under marknadsnivå och verksamheten fick inte konkurrera med det privata näringslivet.

Redan på 1850-talet fanns det privata aktörer på arbetsmarknadspolitikens område. Fröken Louice Lejonhufvud drev en privat arbetsinrättning i Växjö. Verksamheten finansierades med offentliga medel genom Fattigvårdstyrelsen.

– Det motsvarar väl dagens privata Fas 3-anordnare. Det är mycket som känns igen, säger Carina Paulsson.

Fattighjonen kunde skickas till privata arbetsgivare som subventionerad arbetskraft.

Trots att Carina Paulsson studerat ett samhälle som ligger 150 år tillbaka i tiden menar hon att samma grundsyn styr idag.

– Det handlade mycket om att människor skulle fostras. Då talade man om backstugesittarnas lättja. Även idag utgår man från att de arbetslösa är lata och bara vill utnyttja bidrag, därför måste de placeras i sysselsättning. De tankarna är lite farliga.

Sjukförsäkringsreformen 2008 innebar att den sjukskrivnes arbetsförmåga ska utvärderas med jämna mellanrum, sjukpenningen blev tidsbegränsad. 86 000 personer utförsäkrades under de första sex åren.

Arbetslinjen gäller även de sjuka.

– Det är ju något som kommit tillbaka de senaste åren, att alla med minsta lilla arbetsförmåga ska arbeta till varje pris. Sjuka som till och med har cancer tvingas ut att arbeta. Det har blivit absurt, menar Carina Paulsson.

BO STRÖBERG